

Seletuskiri

Vabariigi Valitsuse protokollilise otsuse „Noortevaldkonna arengukava 2021–2035“ eelnõu juurde

1. Sissejuhatus ja eesmärk

Lähtudes riigieelarve seaduse § 20 lõikest 2 ja kooskõlas Vabariigi Valitsuse 19. detsembri 2019. a määrusega nr 117 „Valdkonna arengukava ja programmi koostamise, elluviimise, aruandluse, hindamise ja muutmise kord, teeb Haridus- ja Teadusministeerium Vabariigi Valitsusele ettepaneku kinnitada noortevaldkonna arengukava 2021–2035. Noortevaldkonna arengukava on ette valmistatud Vabariigi Valitsuse 30. novembri 2019. aasta korralduse nr 294 „Noortevaldkonna arengukava 2021–2035“ koostamise ettepaneku heakskiitmise“ alusel.

Arengukavas on seatud visioon, üldeesmärk ja strateegilised eesmärgid ning nende mõõdikud. Arengukavas antakse ülevaade noortevaldkonna tugevustest ja väärtustest, arenguraamistikust, läbivatest põhimõtetest ja väljakutsetest perioodil 2021–2035, poliitikasuundadest, tegevustest ja sihtidest, mis soovitakse saavutada aastaks 2035. Samuti antakse ülevaade arengukava juhtimise ja rakendamise korraldusest ning esitatakse arengukava maksumuse prognoos, seosed teiste valdkondlike arengukavade ja läbivate teemadega ning ülevaade noortevaldkonna koostööst Euroopa Liidu ja rahvusvaheliste organisatsioonidega. Arengukava lisadena on esitatud noortevaldkonna praeguse olukorra ülevaade, mõjude hindamine, panus ÜRO säästva arengu eesmärkide saavutamisse, arengukava mõõdikute metoodika ja allikad ning ülevaade arengukava kaasamisprotsessist.

Arengukava elluviimist ja aruandlust toetab laiapõhjaline juhtkomisjon. Komisjoni tööd juhib Haridus- ja Teadusministeerium ning komisjoni kuuluvad Sotsiaalministeeriumi, Justiitsministeeriumi, Siseministeeriumi, Kultuuriministeeriumi, Rahandusministeeriumi ning Riigikantselei esindajad. Lisaks on juhtkomisjonis kaalukas roll noorte esindajatel, kaasatakse Haridus- ja Teadusministeeriumi strateegilisi partnereid ning valdkonna eksperte. Juhtkomisjoni koosseisu kinnitab haridus- ja teadusminister.

Arengukava koostamisel on võetud aluseks varasemad uuringud ja analüüsid, [ekspertide koostatud visioonidokumendid](#), strateegia „Eesti 2035“ sisend, [VI Noorsootöö Foorumi](#) ja [Noortefoorumi 2035 tulemused](#), noortevaldkonna arengukava väljatöötamise tööühma sisend, Euroopa Liidu noortestrategia 2019–2027, noortevaldkonna arengukava 2014–2020, [ÜRO resolutsioonid 70/1 \(2015\)](#) ja [2250 \(2015\)](#), [OECD raport GOV/PGC\(2018\)7REV1](#) jm.

Arengukava ja seletuskirja koostasid Haridus- ja Teadusministeeriumi noorteosakonna juhataja Reelika Ojakivi, reelika.ojakivi@hm.ee, tel 735 0133, noorteosakonna nõunik Gerttu Aavik, gerttu.aavik@hm.ee, tel 735 0124 ja noorteosakonna peaekspert Karl Andreas Sprenk, karl.sprenk@hm.ee, tel 735 4067. Noortevaldkonna arengukava eelnõu on keeleliselt toimetanud Inga Kukkk, inga.kukk@hm.ee, tel 735 4027.

Eelnõu juriidilise ekspertiisi tegi Haridus- ja Teadusministeeriumi õigusosakonna juhataja Sille Uusna, sille.uusna@hm.ee, 735 4029.

2. Eelnõu sisu

Noortevaldkonna arengukava eesmärk

Uus arengukava on kehtiva noortevaldkonna arengukava 2014–2020 jätkustrategia, milles seatakse noortevaldkonna (noortepoliitika ja noorsootöö) sihid järgmiseks 15 aastaks. Kehtiva arengukavaga püstitatud eesmärkide positiivset mõju valdkonnale kinnitavad nii alaeesmärkide

mõõdikute sihttasemetega saavutamise kui 2019. aastal Maailma Tuleviku Nõukogu poolt omistatud tulevikupoliitika kuldne auhind teadmispõhise, kaasava, süsteemse ja tulemusliku noortepoliitika eest.

Tulenevalt piiratumatest õigustest ning võimalustest vajavad noored eraldi tähelepanu ning võimalusi avastamiseks ja katsetamiseks. Võttes arvesse, et 7-26 aastaste noorte osakaal (21% Eesti rahvastikust) püsib prognooside kohaselt aastani 2035 ajaloo madalaimal tasemel, on oluline tagada kõigile noortele avarad arenguvõimalused, turvatunne ja kindel tugi loomaks keskkond, milles noor soovib riigi arengusse panustada ning seda edasi viia. Noored on meie riigi püsijäämise võti, nende loovus ja kodanikupanus viib ühiskonda edasi ning neile on vaja pöörata tähelepanu nüüd ja praegu. Oluline on hõlmata kõik eluvaldkonnad ning juhendada pikaajalisest ja terviklikust vaatest, mis koosmõjus riikliku strateegiaga „Eesti 2035“ töötaks noorte heaks.

Noortevaldkonna arengukava on vastuseks noorte initsiatiivile, kooskõlas nende valmisoleku ja unistusega paremast Eestist ning on sündinud koostöös noorte ja teiste noortevaldkonna osapoolte ja partneritega. Keskmiselt on noor (sh eri vanuses ja erinevate väljakutsetega noored) oma eriomaste vajaduste, huvide ja soovidega. Arengukava on koostatud eesmärgiga noori võimalikult hästi mõista, kaasata ja võimestada ning võtta neid tõsiselt ja võrdväärse partnerina. Noore elu ja arenguvajadusi käsitletakse tervikuna – võimalused ja tugi peavad jõudma nooreni ilma vajaduseta teda eelnevalt kategoriseerida (õpilane, töötaja jmt). Kesksel kohal on noorte mõtestatud aktiivne kaasamine ning osalus valikute kaalumisel, otsuste tegemisel ja elluviimisel. Noorte enesearenguprotsessi toetavad rikkalikud võimalused end uutest olukordades proovile panna, turvaliselt katsetada ja eksida ning neist kogemustest õppida, leides sel teel mõistmist ja saades asjatundlikku tuge täiskasvanutelt.

Arengukava **esimeses peatükis** kirjeldatakse noortevaldkonna tugevusi ning väärtuseid, arenguraamistikku koos läbivate põhimõtetega ning väljakutseid perioodil 2021–2035, mis on aluseks strateegiliste sihtide sõnastamisel ja tegevussuundade kavandamisel.

Arengukava **teisese peatükis** keskendutakse visioonile, tegevussuundadele ja tegevuste strateegiliste eesmärkide kaupa.

Visioon: Aastal 2035 elavad noored tervislikku ja täisväärtuslikku elu ning on võimestatud muutma kogukonda ja riiki selliselt, et Eestis on maailma parim keskkond kasvamiseks, elamiseks ja eneseostuseks.

Üldeesmärk: noore avarad arenguvõimalused, turvatunne ja kindel tugi loovad Eestit, mida noor tahab edasi viia.

Üldeesmärgi saavutamist toetavad neli strateegilist eesmärki:

- 1) Noored on loov ja ühiskonda hoogsalt edasiviiv jõud – hariduse, kultuuri, majanduse, keskkonna ja teiste valdkondade edenemise nügijad ja eestvedajad.
- 2) Noorte õiguste kaitsmine riigis on järjepidev ning noorte aktiivne kodanikuosalus toetatud.
- 3) Kvaliteetne noorsootöö (sh noorte huviharidus) on kättesaadav üle Eesti ning loob kõigile noortele võimalused mitmekülgseks arenguks, eduelamusteks, kogemuste pagasi rikastamiseks ja iseseisvumiseks.

- 4) Noorte üksijäämist ja eemaldumist märgatakse ning ennetatakse kindlustunnet suurendava turvavõrgustiku abil.

Esimese strateegilise eesmärgi saavutamiseks on planeeritud järgmised tegevussuunad:

- Ühiskonnas võetakse noori, nende pakutud lahendusi ja ideid tõsiselt.
- Toetatakse annete ja tugevuste avastamist ja arendamist.
- Julgustatakse noorte ettevõtlikkust, loovust ja ideede kasvamist.

Teise strateegilise eesmärgi saavutamiseks on planeeritud järgmised tegevussuunad:

- Luuakse eeldused noorte usalduse kasvuks riigi vastu ja oma riigiga seotuse tugevnemiseks.
- Tagatakse kõigi noorte kaasarákimise võimalus ja arvamuse ära kuulamine kõigil tasanditel.
- Võimestatakse noori olema aktiivsed kodanikud.

Kolmanda strateegilise eesmärgi saavutamiseks on planeeritud järgmised tegevussuunad:

- Tagatakse kvaliteetse noorsootöö (sh noorte huvihariduse) regionaalselt ühtlane kättesaadavus.
- Toetatakse noorsootöö (sh noorte huvihariduse) järjepidevat arengut ning suurendatakse võimekust süvitsi toetada noorte oskuste, teadmiste, hoiakute, mõtestatud õppimise ja tugevuste arengut eri valdkondades.
- Soodustatakse noortevaldkonna töötajaskonna (spetsialistid ja juhid, vabatahtlikud ja palgalised) pädevuste arengut ja järelkasvu valdkonna jätkusuutlikuseks kõigis Eesti piirkondades.

Neljanda strateegilise eesmärgi saavutamiseks on planeeritud järgmised tegevussuunad:

- Tagatakse kõikidele noortele võrdsed võimalused parandada oma elukvaliteeti ja saada selleks vajalikku tuge kõigis Eesti piirkondades.
- Soodustatakse riskirühmade sotsiaalset kaasatust ning vähendatakse noorte eemale- ja üksijäämise riski.
- Suurendatakse mõistmist noorte riskikäitumise ja tõrjutusriski põhjustest ning teenuste vastavust noorte vajadustele.

Arengukava kolmandas peatükis kirjeldatakse arengukava juhtimist ja rakendamist. Seejärel tuuakse esile seosed teiste valdkondlike arengukavade ja läbivate temadega ning noortevaldkonna koostöö EL ja rahvusvaheliste organisatsioonidega. Arengukava lõpus esitatakse arengukava maksumuse prognoos.

Arengukava lisades kirjeldatakse noortevaldkonna praegust olukorda, mõõdikute metoodikat ja allikaid, arengukava koostamise ja kaasamise protsessi, noortevaldkonna panust ÜRO säästva arengu eesmärkidesse, mõjude hindamist ning kasutatud allikaid.

Eelnõu koosneb kahest punktist.

Punktiga 1 esitatakse "Noortevaldkonna arengukava 2021–2035" arutamiseks Riigikogule.

Punkti 2 kohaselt esindab haridus- ja teadusminister Mailis Reps Vabariigi Valitsust arengukava menetlemisel Riigikogus.

3. Protokollilise otsuse mõjud

Arengukava elluviimisega luuakse võimalused ja tingimused noore avarateks arenguvõimalusteks, turvatundeks ja toeks, mis loovad Eestit, mida noor tahab edasi viia. Mõjude analüüs valdkondade kaupa on esitatud arengukava lisas 5.

4. Protokollilise otsuse rakendamise kulud

Arengukava rahastatakse riigieelarvest ja EL 2021–2027 rahastamisperioodi struktuurivahenditest.

5. Protokollilise otsuse jõustumine

Protokolliline otsus jõustub üldises korras.

6. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu on esitatud kooskõlastamiseks ministriumidele ja Riigikantseleile ning arvamuse avaldamiseks Eesti Noorteühenduste Liidule, Eesti Õpilasesinduste Liidule, Eesti Üliõpilaskondade Liidule, Eesti Skautide Ühingule, Eesti Gaidide Liidule, Noorteorganisatsioonile ELO, Eesti Noorsootõtajate Kogule, Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendusele, Eesti Teadushuvihariduse Liidule, Eesti Muusikakoolide Liidule, Eesti Kunstikoolide Liidule, Eesti Koolispordi Liidule, Eesti Tantsuhuvihariduse Liidule, Huvikoolide Liidule, Eesti Linnade ja Valdade Liidule, Eesti Noorsootöö Keskusele, SA Archimedes noorteagentuurile ja Õiguskantsleri Kantseleile.

Ülevaade laekunud ettepanekutest ja nendega arvestamisest on esitatud seletuskirja lisas.

Mailis Reps
haridus- ja teadusminister